

Croatian

Pravo gluhog djeteta da raste bilingvalno

The Croatian translation of

“The right of the deaf child to grow up bilingual”

by François Grosjean

University of Neuchatel, Switzerland

Translated by Jerko Ban

This translation was made possible by a collaborative project between the University of Neuchatel, Switzerland (Language and Speech Laboratory) and Gallaudet University (Signs of Literacy Program) and was funded by The Parthenon Trust and the Elysium Foundation.

Pravo gluhog djeteta da raste bilingvalno

François Grosjean

Sveučilište Neuchâtelu, Švicarska

Opaska prevoditelja:

Prevodeći ovaj tekst držali smo se terminologije koju autor rabi. Pojam 'oralni jezik' treba shvatiti kao jezik kojim se služi većina ljudi, odnosno nacionalni jezik u ovom kontekstu. Treba isto tako imati na umu da se pojam 'gluhonijem' ne koristi, između ostalog, i zato što se pojedinac koji koristi znakovni jezik ne može nazvati nijemim.

Ovaj kratki tekst ishod je promišljanja o bilingvizmu i gluhoći tijekom više godina. Oni koji okružuju malo gluho dijete (roditelji, liječnici, logopedi, odgajatelji, itd.) često ga ne doživljavaju kao budućeg bilingvalnog i bikulturalnog pojedinca. Ovaj sam tekst napisao imajući na pameti te ljude. Želio bih zahvaliti sjedećim kolegama i prijateljima za pomoć, komentare i sugestije: Robbinu Battison, Penny Boyes-Braem, Ewei Clark, Lysiane Grosjean, Judithi Johnston, Harlanu Laneu, Rachelu Mayberry, Lesleyju Milroy, Ilai Parasnis and Trudeu Schermeru.

Svako gluho dijete neovisno o stupnju oštećenja sluh trebalo bi imati pravo da odrasta bilingvalno. Poznavajući i znakovni i oralni jezik (u pisanom i, kada je moguće, govornom obliku) dijete će maksimalno razviti svoje kognitivne, lingvističke i socijalne mogućnosti.

Što dijete mora biti sposobno postići jezikom?

Gluho dijete mora biti sposobno jezikom postići sljedeće:

1. _____

Čim jer ranije moguće početi komunicirati s roditeljima i članovima obitelji. Dijete koje čuje redovito nauči govoriti tijekom prvih godina života uz uvjet da je izloženo jeziku i da ga može percipirati. Jezik je važno sredstvo kojim se uspostavlja i učvršćuje socijalna i osobna veza između djeteta i njegovih roditelja. Ono što vrijedi za čujuće dijete mora također vrijediti i za gluho dijete. Ono mora biti sposobno što je ranije moguće i na što višoj razini komunicirati sa svojim roditeljima na prirodnom jeziku. Velik dio afektivne veze između roditelja i djece ostvaruje se preko jezika.

2. _____

Razviti kognitivne sposobnosti u ranom djetinjstvu. Uz pomoć jezika dijete razvija kognitivne sposobnosti koje su presudne za njegov razvoj. U to spadaju različite vrste promišljanja, apstrahiranja, pamćenja, itd. Potpuno nepoznavanje jezika, prihvatanje neprirodnog jezika ili uporaba jezika koji se slabo percipira ili poznaje može imati velike negativne posljedice na djetetov kognitivni razvoj.

3. _____

Upoznavati svijet. Dijete će upoznavati svijet poglavito preko jezika. Informacije o svijetu obrađivat će i razmjenjivati dok komunicira s roditeljima i drugim članovima obitelji, s djecom i odraslima. Te spoznaje daju osnovu za aktivnosti kojima će se dijete baviti u školi. Spoznaje o svijetu također omogućavaju razvijanje jezika; nema pravog razumijevanja jezika bez temelja koje daju te spoznaje.

4. _____

Komunicirati sa svijetom koji ga okružuje. Gluho dijete isto kao i čujuće mora biti sposobno komunicirati s onima koji su dio njegovog života (roditelji, braća i sestre, vršnjaci, učitelji i drugi

odrasli). Komunikacija mora biti na optimalnoj razini izmjenjivanja informacija na jeziku koji odgovara sugovorniku i situaciji. U nekim okolnostima to će biti znakovni jezik, a u drugim oralni jezik (u jednom od svojih oblika), a ponekad će to biti oba jezika naizmjenice.

5. _____

Inkultuirati se u dva svijeta. Gluho dijete mora uz pomoć jezika postepeno postati član i čujućeg svijeta i svijeta Gluhih. Dijete se mora barem djelomično identificirati sa svijetom čujućih, koji je gotovo uvijek svijet njegovih roditelja i članova obitelji (90% gluhe djece ima čujuće roditelje). Međutim, dijete mora čim je ranije moguće doći u dodir sa svijetom gluhih, svojim drugim svijetom. Dijete se mora osjećati ugodno u ta dva svijeta i mora biti sposobno, koliko je moguće, identificirati se s oba svijeta.

Bilingvizam je jedini način na koji se to može postići

Bilingvizam je poznavanje i redovita uporaba dva ili više jezika. Bilingvizam znakovni jezik – oralni jezik je jedini način da se to postigne, tj. da dijete odmalena komunicira sa svojim roditeljima, da razvija kognitivne sposobnosti, upozna svijet, komunicira u punoj mjeri s okolinom i inkulturi se u svijet čujućih i svijet Gluhih.

Koja vrsta bilingvizma?

Bilingvizam gluhog djeteta uključuje znakovni jezik zajednice Gluhih i oralni jezik kojim se koristi čujuća većina. Potonji će jezik dijete usvojiti u pisanom i, ako je moguće, u govornom obliku. Ovisno o pojedinom djetetu ta dva jezika imaju će različite uloge: neka djeca bit će vještija u znakovnom, a druga u govornom jeziku a neka će biti podjednako vješta u oba. K tome treba dodati da su mogući različiti oblici bilingvizma budući da postoji više vrsta gluhoće oblici dodira s jezikom su složeni (četiri oblika jezika, dva oblika reproduciranja i dva perceptivna sustava, itd.) Imajući to u vidu možemo shvatiti da će većina gluhe djece postati bilingvalna i bikulturalna u različitim stupnjevima. U tom kontekstu gluha se djeca neće razlikovati od, otprilike, polovice čovječanstva koje se služi s dva ili više jezika (procjenjuje se da danas u svijetu ima jednak broj, ako ne i veći, bilingvalnih i monolingvalnih ljudi). Isto kao i druga bilingvalna djeca i Gluha će se djeca u svom životu služiti jezicima koje poznaju ću različitim će stupnjevima pripadati dvama svjetovima – u ovom slučaju svijetu čujućih i svijetu Gluhih.

Koja je uloga znakovnog jezika?

Za djecu s teškim oštećenjem sluha znakovni jezik mora biti prvi (ili barem jedan od prvih) naučenih jezika. Znakovni jezik je prirodan jezik u punom smislu riječi koji omogućava potpunu u cjelovitu komunikaciju. Za razliku od oralnog jezika znakovni jezik omogućava malom gluhom djetetu da odmalena da u punoj mjeri komunicira sa svojim roditeljima uz uvjet da ga brzo usvaja. Znakovni će jezik igrati važnu ulogu u razvoju djetetovih kognitivnih i društvenih vještina, te će mu pomoći da upozna svijet. Također će pomoći djetetu da se inkulturi u svijet Gluhih (jedan od svjetova kojem pripada) čim dijete dođe u dodir s tim svijetom. Uz to će jezik omogućiti da se usvoji oralni jezik u govornom ili pisanom obliku. Dobro je poznato da će prvi jezik koji je normalno usvojen, bilo oralni ili znakovni jezik, u velikoj mjeri olakšati usvajanje drugog jezika. Konačno, dijete koje može koristiti znakovni jezik ima jamstvo da će ovladati barem jednim jezikom. Unatoč velikom trudu koje koji dijete i profesionalci koji ga okružuju ulažu, i unatoč uporabi raznih tehničkih pomagala, činjenica je da mnogo gluhe djece ima velikih poteškoća u govoru i percipiranju oralnog jezika u njegovom govornom obliku. Dok dijete čeka nekoliko godina da postigne zadovoljavajuću razinu vladanja govornim oblikom oralnog jezika koja možda nikada neće biti postignuta, i dok mu se u međuvremenu sprečava pristup jeziku koji će zadovoljiti njegove potrebe, u stvari se ulazi u rizik da dijete zaostane u jezičnom, kognitivnom, socijalnom i osobnom razvoju.

Koja je uloga oralnog jezika?

Biti bilingvalan znači poznavati i rabiti dva ili više jezika. Gluhom djetetu će drugi jezik biti oralni jezik koji rabi čujuć svijet kojem također pripada. Taj jezik u govornom ili pismenom obliku je jezik djetetovih roditelja, braće i sestara, šire obitelji, budućih prijatelja, suradnika itd. U slučaju da oni koji su u svakodnevnom s djetetom ne vladaju znakovnim jezikom važno je da se komunikacija ipak odvija, a to se može postići isključivo oralnim jezikom. Taj će jezik, poglavito u pisanom obliku, biti važno sredstvo za usvajanje znanja. Mnogo toga naučimo čitajući bilo kod kuće ili općenitije u školi. K tome će uspjeh gluhog djeteta u školi i na poslu u velikoj mjeri ovisiti o dobrom vladanju oralnim jezikom u

pisanom i, ako je moguće, u govornom obliku.

Zaključak

Naša je dužnost omogućiti djetetu da usvoji dva jezika: znakovni jezik zajednice Gluhih (u slučaju težeg oštećenja sluha kao prvi jezik) i oralni jezik čujuće većine. Da bi to postiglo dijete mora biti u dodiru s obje jezične zajednice i mora osjetiti potrebu da nauči oba jezika. Oslanjati se samo na jedan, oralni jezik, zbog suvremenih tehnološkog napretka je igranje djetetovom budućnošću. To znači staviti u opasnost djetetov kognitivni i osobni razvitak i negirati djetetovu potrebu da se inkulturira u dva svijeta kojima pripada. Rani dodir s ta dva jezika dat će djetetu veće jamstvo nego dodir sa samo jednim jezikom neovisno o njegovoj budućnosti i o tome koji će od dva svijeta odabrati da živi u njemu (u slučaju da to bude samo jedan od ta dva). Čovjek nikada ne požali ako poznaje više jezika, ali sigurno može požaliti ako jezik/e ne poznaje dovoljno, osobito ako to stavlja u pitanje vlastiti razvoj. Gluho dijete ima pravo da odrasta bilingvalno i naša je dužnost da mu pomognemo u tome.

Od istog autora:

Grosjean, F. (1982). *Life with Two Languages: An Introduction to Bilingualism*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Grosjean, F. (1987). Bilingualism. In *Gallaudet Encyclopedia of Deaf People and Deafness*. New York: McGraw-Hill.

Grosjean, F. (1992). The bilingual and the bicultural person in the hearing and in the deaf world. *Sign Language Studies*, 77, 307-320.

Grosjean, F. (1994). Individual bilingualism. In *The Encyclopedia of Language and Linguistics*. Oxford: Pergamon Press.

Grosjean, F. (1994). Sign bilingualism: Issues. In *The Encyclopedia of Language and Linguistics*. Oxford: Pergamon Press.

Grosjean, F. (1996). Living with two languages and two cultures. In I. Parasnis (Ed.), *Cultural and Language Diversity: Reflections*